

בפתחו של הכנס

דברי ברכה של יו"ר הכנס, ד"ר עוזי ארד, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה
יו"ר כנס הרצליה

"כנס הרצליה" השלישי, שנערך אשתקד, ציין את מלאת 120 שנה לתחילת המפעל הציוני ולעלייה הראשונה. "כנס הרצליה" הרביעי, הנערך השבוע, מציין מלאת 100 שנה ל"סופות בנגב", לפוגרום בקישנייב, לקונגרס הציוני השישי - הוא "קונגרס אוגנדה" - להופעתה לראשונה של הגנה יהודית עצמית כנגד פורעים בהומל ולעלייתם ארצה של לוחמים אלה בשלהי 1903, שסימנו בכך את ראשית העלייה השנייה. פרספקטיבה של זמן אך יאה לעוסק בענייני השעה, קל וחומר, למתכנן קדימה. אשתקד ננעל הכנס ע"י "נאום הרצליה" של ראש הממשלה, בו פירט את האסטרטגיה המדינית אותה אימץ בנטאו הסכמתו לקבל את "מפת הדרכים", על פי תפישתו. דומה היה אז, שזה יהיה המתווה בו תלך ישראל, לאחר שיתרחש האירוע האחר שניסר בחלל האוויר - התקיפה האמריקנית הצפויה בעיראק. משתתפי הכנס ידעו אז גם לשאול - מה יקרה בבוקר שלמחרת.

הבוקר שלמחרת כבר מאחורינו. ארה"ב כבשה אמנם את עיראק על נקלה ובהמשך השיקה אחר כבוד את "מפת הדרכים". אך שליטה של עיראק ירד למחותרת וייצובה נתקל עדיין בקשיים. גם העומד בראש הרשות הפלשתינאית נותר על כנו, ולא נמצאה לפלשתינאים ההנהגה החדשה שנכונה להיכנס למתווה "מפת הדרכים". הן בגזרת עיראק והן בגזרת העימות הפלשתינאי-ישראלי מושלים עדיין האלימות והטרור, והאסטרטגיות השונות - זו של ארה"ב וזו של ישראל - עלו על שרטון. השבוע יכבד ראש הממשלה שוב את באי "כנס הרצליה" וישא כנראה בפניהם את "נאום הרצליה" השני במניין, במסגרתו אמור הוא לשרטט את עיקרי האסטרטגיה החדשה לה יידרש נוכח הנסיבות החדשות. עצם המושג "אסטרטגיה" - רב שימושים הוא: ביניהם - דרך התמודדות אל מול יריב; תכנית פעולה לטווח ארוך; הכרעה וקביעת עדיפויות בין חלופות ויעדים; לבסוף, אסטרטגיה יש ומשמעה - מלאכתו של ה"אסטרטג", לאמור - מנהיגות. נושאי הכנס השנה משקפים את היריעה הרחבה שעל סדר יומה האופרטיבי של ישראל, כמו גם את המציאות הייחודית לשנה זו - הצורך האקוטי ביוזמה אסטרטגית בכל אחד ואחד מהמובנים דלעיל. המצב הכלכלי יוצר כורח אכזרי לקבוע קדימויות בין צרכים ביטחוניים לצרכים חברתיים וחינוכיים שמשקלם במשוואת החוסן הלאומי משמעותי ביותר. האיבה הערבית-פלשתינאית המתמשכת כלפינו, המוזנת ונתמכת על ידי גלי משטמה אנטישמיים גואים, מחייבת תמרון מורכב בין חלופות מדיניות, תוך כדי התמודדות ומאבק. ההתפתחויות בזירה הבינלאומית והתהליכים המאיימים באזור מכתיבים צורך בהסתכלות ארוכת טווח ומפוכחת, ממנה ייגזרו ודאי מהלכים לטווחים מיידיים. דיוני הכנס, כמו גם דוחות צוותי החשיבה וניירות העבודה שהוכנו לקראתו, יציפו ויעוררו רעיונות חדשים והמלצות לתכניות פעולה. יש לקוות שאלה ילובנו וייבחנו. אך, גם אם ימצאו ראויים לביצוע, יידרשו עבורם כושר מנהיגות ותבונת מדיניות ברמה הלאומית.

המתבונן בתמונות שבאכסדרת המקום בו אנו מתכנסים, תמונות המתעדות את ימי העלייה השנייה, אינו יכול לחמוק ממחשבות נוגות על מנת חלקו של העם היהודי, הנתון, אף בשבתו בארץ מולדתו, לסופות חוזרות. בנוסף, בדומה למחלוקות של 1903, גם עתה יש ונקרעים אנו בין תוכניות ודילמות באשר לדרך האסטרטגית הראויה. אך עד כה, בצד המחלוקות שיש ופילגו את העם, עמדו לרוב לישראל מעשיותם של מנהיגיו וכושר היצירה והמאבק שנמצאו בקרבנו. יכולות אלה עומדות עתה שוב למבחן. דבר אחד ברור - חיוני ברגע זה שההכרעות הנחוצות תושגנה על דרך הממלכתיות, קרי, תוך התעלות מעבר לשיקולים הכיתתיים, המפלגתיים והמגזריים. זאת תבע בזמנו ראש ממשלתה הראשון של ישראל, דוד בן-גוריון, שאת פטירתו לפני 30 שנה נציין באחד ממעמדי הכנס, בין היתר גם על מנת לשאוב השראת מה ממורשת הממלכתיות בה דגל.